

בעניני תפלת שמונה עשרה - שיעור 872

- I. **בשמונה עשרה אם לא כיוון לברכת אבות** יחזור ויתפלל (שו"ע ק"ח - ח) ועיין בבה"ל (ס) דיש לזהר באבות שלא יהא פונה באמצע הברכה לדברים אחרים ואפילו אם בעת שיאמר אח"כ התיבות של הברכה צריך לחזור וכיוון ויש לעיין לענין דייעבד ועכ"פ לכתחלה יש לזהר בזה מאד מ"מ מי שאינו יודע להתפלל יצא בתפלת הש"ץ ואולי דשם מיירי שמבין עכ"פ ברכת אבות ועיין ברמ"א דהאידינא אין חוזרין דאף בחזרה לא יכוין ולמה יחזור ועיין בבה"ל דכוונתו אם סיים השמ"ע ולא כיוון באבות אבל אם עומד אצל אתה גבור האין נאמר לו שיברך עוד ברכות שלא יצא בהם ולכן יותר טוב שלא יאמר עוד אתה גבור כלל וימתין על הש"ץ שגומר ברכת אבות וכיוון לצאת וכשיגיע הש"ץ לאתה גבור יתחיל בעצמו ובאבות כיון שאינו יכול לברך אותה בעצמו יצא בתפלת הש"ץ כמי שאינו בקי אמנם עיין באג"מ (ה - ה - ח) שכתב דלא מסתבר כלל לומר שהפסקה בהרהור הוי הפסקה ולכתחלה ודאי יש לזהר ועיין בחידושי רב חיים בריסק בענינינו
- (א) **אמנם עיין בספר הליכות שלמה** (דף ז"ט אות 32) בשם רשז"א שדברי המ"ב בזה הם חומרא גדולה כי מי יכול לעמוד בזה והוא אמר "ללי הדבר קשה מאד"
- (ב) **אמנם אומרים בשם החזו"א** דמי שלא כיוון באבות ונזכר באמצע התפלה אף שאין אנו נוהגים לחזור ולהתפלל מכל מקום כיון שמדינא חוזר צריך להרהר בלבנו מברכת אבות ואילך בכוונה עד מקום שעומד וגם ישתדל לכווין היטב במודים כי כל מה שאפשר לתקן ראוי לעשות (הליכות שלמה שם בשם הסמ"ק והרוקח) ובמודים יש אומרים דהוא כאבות ויצא
- (ג) **עיין בפסקי תשובות** (ק"ח - אות 12) דגם בלא כוונה איכא ענין תפלה באמירה בעלמא ואין זה ככרכה לבטלה דקעביד נמי מצוה אלא דחסר כוונה וצריך לחזור ולהתפלל לשיטת המחבר בשביל לקיים תפלה בכוונה דשני דינים איכא בתפלה (פ"ת שם בשם הקהלת יעקב)
- (ד) **איברא במי שרגיל תמיד לכוין** בברכה ראשונה ועתה מחמת סיבה מוגדרת כל שהיא נטרדה מחשבתו ולא כיוון ויודע ומכיר בעצמו שבפעם השנייה לא יטרד דאז יתפלל עוד פעם (פסקי תשובות ק"ח - ז)
- (ה) **מי שעומד בתפלה** צריך לכוין לשלשה דברים (כ) שעומד לפני אלוקינו (ל) בגדלות של הבורא (ט) ושפלות המתפלל (מסילת ישרים פרק י"ט)
- (ו) **אם אינו מכוין שעומד לפני הבורא** אין זה מעשה תפלה (רב חיים בריסק בספר עלי שור ושו"ת מנחת שלמה ח - ח - סק"ז)
- (ז) **ולי נראה** הטעם שמחשבתנו פונים לדברים אחרים הוא משום שאין אנו רואים למי שמתפללים לו וגם אין אנו מדברים לו אלא מתפללים בלחש כתקנת חז"ל ואולי יש לי עצה לתקן דבר זה ואבאר
- (ח) **סוף דבר** העולם סומכים על הרמ"א, והאג"מ, ורשז"א דיוצא בדיעבד ואינן חוזרין
- II. **יכוין רגליו זה אצל זה כאלו הוא מלאך** (ז"ה - ח) אבל אם הדבר קשה מותר בדיעבד ואם הוא יושב בעגלה מ"מ יכוין רגליו (מ"ב) ואם בשיטה אינו רוצה אינו יכול להיות הש"ץ (אג"מ ה - ח - ל"ה)
- III. **עדיף להתפלל ביחידות אחר הנץ מקודם** (אשי ישראל בשם רב אלישיב דף ק"ג - כ) אמנם דעת החזו"א דמתפלל במנין קודם הנץ ולא ביחידות אחר הנץ (ס)
- IV. **מי שמתפלל בכובע ומכנסיים קטנים** בודאי חציפותא מקרי שאין דרך לעמוד כך בפני גדולי המקום (מ"ב ז"ה - ח"ה - צ"ח ציץ אליעזר י"ג - י"ג)
- V. **מי שהתאחר לבוא לתפלת שחרית** עד ישתבח או אחריו - עיין בשו"ע (ז"ה - ח) דאם כבר התחילו הציבור יוצר אור ואין שהות לומר פסוקי דזמרה אפילו בדילוג יקרא ק"ש וברכותיה עם הציבור ויתפלל עמהם ואח"כ יקרא כל פסוקי דזמרה בלא ברכות שלפניהם ולא של אחריהם חוץ אלוקי נשמה שכבר יצא בברכת מחיה המתים שבתפלה וכן יצא ידי חובת ברכות התורה באהבת עולם אמנם הבאר היטב כתב שאנשי מעשה נוהגים להתפלל כסדר התפלות שהוא עדיף מתפלה בציבור וזה עפ"י דברי הזוהר והאר"י ז"ל ודעת המ"ב והשו"ת יחיה דעת (ה - ה) דיותר טוב לדלג הקרבנות מפסוקי דזמרה

.VI המתפלל שמונה עשרה בלחש עם חזרת השליח ציבור אם נחשבת תפלה בציבור עיין ברמב"ם (תפלה ה - ד) כיצד היא התפלה בציבור שיהיה אחד עומד ומתפלל בקול רם וכל הציבור שומעים ולכן נראה שגם חזרת השליח ציבור נחשבת תפלה בציבור וכ"כ השו"ת חתם סופר (י"ד) וכ"כ החזון איש (י"ט - י) אמנם הפרי מגדים (סוף ל"ג) כתב דלא נחשב כתפלה בציבור וכ"כ האג"מ (ג - ו) וראיתו מהרמ"א בשם הטור (ק"ט - ז) דלכתחלה לא יתחיל היחיד עם הש"ץ אלא ימתין עד אחר שאמר קדושה דכיון דשום אדם אינו יוצא בתפלה זו אינה כתפלה בציבור להחולקים אפילו עכשיו הוא תקנת חכמים והוי תפלה בציבור

.VII מניין שיש בו ששה מתפללין בצירוף עוד ארבעה שכבר התפללו האם נחשב תפלתם כתפלה בציבור - עיין בהרמב"ם (ה"ל) דמוכח שנחשבת תפלה בציבור אמנם הרמ"א בדרכי משה בשם שו"ת מהר"י מיניץ (ס"ט) כתב שצריך דוקא עשרה שלא התפללו וכ"כ האג"מ (ב - ה) דאין תפלתם נחשבת כתב"צ והניח בצ"ע על הרמב"ם שדוקא בעשרה השכינה עמהם והוא עת רצון (זרכות ה) ודלא כהרמב"ם אבל לקדושה אפילו ליחיד יכול לאומרה באנשים שכבר התפללו וזה רק כדיעבד לשיטת רש"י אמנם השו"ת יחזה דעת (ה - ז) בשם כמה פוסקים כתב שיש להתיר והמה המג"א (ס"ט - ז) השו"ע הרב (ה) והמ"ב (ה) דששה נקרא בציבור מ"מ יותר טוב שמתפלל בקול רם ולא בלחש

.VIII באמצע אלוקי נצור שיענה קדיש וקדושה עיין ברמ"א (קכ"ג - ה) דבמקום שנוהגין לומר אלוקי נצור ותחנונים קודם יהיו לרצון מפסיק ג"כ לקדיש ולקדושה ולברכו והמ"ב (קכ"ג) כתב שטוב לומר יהיו לרצון קודם התחנונים ואחריהם ועיין יחזה דעת (ה - י)

.IX מי שבדרך ורואה שיעבור גם זמן תפלה ודאי יתפלל שמ"ע במהלך או בעמידה (מ"ב פ"ט - מ"ג) וע"ע בשו"ת יביע אומר (ג - ו) דאם אין דעתו צלולה לכיון משום שהוא בדרך יתפלל תשלומין וכל זה באופן שאינו יכול להתפלל בכוונה כגון במטוס או אוטו אבל לדחות תפלתו בכדי שיתפלל מעומד בתשלומין אינו רשאי

.X דילג ברכה עיין בשו"ע (ק"ט - ג) דבכל מקום שאין אומרו חוזר לברכה שדילג ואם עקר רגליו חוזר לראש התפלה (דעת תורה ק"ט - ג) וכל זה שטעה בחתימת הברכה אבל אם טעה באמצע ובחתימה היה כהגון יצא חוץ מגשם וטל ומטר (בה"ל ק"ט ד"ה חס)

.XI שכח לומר פסוק דה' שפתי עיין במ"ב (ק"ה - י) וכבה"ל דמסתפק אם יצא ומשמע שיותר נוטה שיצא וא"צ לחזור ותלוי אם הוי כתפלה ארוכה או תקנה בעלמא כהשבינו במעריב ואבאר אמנם עיין באג"מ (ה - כ"ד - ח) שמי שטעה באופן שצריך לחזור לראש כשהוא עדיין עומד בתפלה שלא עקר רגליו שלא יצטרך לחזור אלא לתחלת ברכה ראשונה ולא מה' שפתי כיון דלא הופסק חשיבות עמידתו בתפלה מצד החיוב שעליו לחזור לראש אבל עקר רגליו הוי הפסק וצריך לומר ה' שפתי קודם ועוד כתב דאם שכח ה' שפתי צריך לחזור ומתפלל שהיא כתפלה אריכתא שהתקנה דרבי יוחנן שאמרו אותה היה לעיכובא ודלא כהמ"ב אמנם ליהיו לרצון כששכח שהיא אחר התפלה שכבר היתה הגונה ומקובלת אינו חוזר אע"פ שהיה באותו תקנה דרבי יוחנן

.XII לעמוד לחזרת הש"ץ עיין ברמב"ם (ט - ג) דהכל עומדים ושומעים חזרת הש"ץ וכ"כ הרמ"א (קכ"ד - ד) וכ"כ המ"ב (כ) שצריך לעמוד דכמתפללין בעצמם דמיא וכן היה מנהג הקדמונים וע"ע ביומא (פ"ז) במעשה של מר שמואל שהיה יושב בעת חזרת התפלה ביום הכפורים וכן מוכח בירושלמי (סוף ראש השנה) שרב הונא ורבי זירא היו יושבים במוסף של ראש השנה ולכן משמע שהוא חומרא בעלמא מ"מ אין להקל לשבת אלא עד אחר שיסיים הש"ץ הקל הקדוש (שו"ע קכ"ג - ז) וגם במודים צריך לעמוד ולהשתחוות ורק אם הוא זקן או חלש מותר ועיין בשו"ת יחזה דעת (ה - ה"ב) שהביא כמה המקילין בדבר

.XIII להתפלל למשיח צדקינו עיין בבא מציעא (פ"ה:) במעשה ברב חייא ובניו שהיה בידו כח להביא משיח קודם זמנו וה' מעכבו דאין מתפללין למשיח לבוא קודם זמנו אמנם האג"מ (ה - כ"ד - ח ססופו) כתב שזה היה בזמנם אבל בזמנינו שכבר יותר מי"ט מאות שנה אחר החורבן ומשיח הוא זקן מופלג יכול להתפלל שיבוא בכל יום ואפילו בכל רגע

עוד הערה לענין עניית אמן אחר בורא נפשות עיין בספר הליכות שלמה (כ"ג - 153) שכתב דרב משה אמרו אחר נפש כל חי וקודם ברוך חי העולמים ויש תולקין (ועיין שם) וכ"כ השו"ת רבבות אפרים (ז - כ"ו) דדעת רב משה לומר אמן אחר נפש כל חי ועיין בה"ל (רמ"ו ד"ה חסוד)